

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

І.А. Бойко

Хлібопекарська галузь належить до найважливіших галузей харчової промисловості, особливо з позиції забезпечення продовольчої безпеки країни. В 2010 році обсяг реалізації хліба і хлібобулочних виробів становив 7907,4 млн.грн., що складає 4,1% від всього обсягу реалізації харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів. При цьому обсяги виробництва та реалізації хліба і хлібобулочних виробів постійно знижуються. Якщо в 2000 році обсяги виробництва хліба і хлібобулочних виробів становили 2,46 млн.т, то в 2010 році – 1,73 млн.т.

Причин такого стану речей може бути багато, але, перш за все, це скорочення населення України з 49,4 млн. осіб в 2000 р. до 46 млн. осіб в 2010 р. Однак, слід зауважити, що виробництво хліба та хлібобулочних виробів скорочується більшими темпами ніж населення України. Так, населення щороку зменшується в середньому на 0,7% в порівнянні з попереднім роком, в той час, як виробництво хліба і хлібобулочних виробів щороку зменшується в середньому на 3,4% в порівнянні з попереднім роком.

Крім зменшення виробництва хліба в цілому, варто також відмітити і зменшення обсягів виробництва хліба і хлібобулочних виробів на 1 особу. Так, в 2010 році виробництво хліба на 1 особу в рік становило 37,6 кг/рік або 103 грами на добу, що є дуже сумнівним, оскільки навіть у воєнні часи ця норма була вищою. Крім того, норма споживання хліба і хлібобулочних виробів, що входить до споживчого кошику відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14.04.2000р. № 656 «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення», становить 101 кг/рік або 277 грам в день, що перевищує обсяги виробництва хліба в 2,7 рази. Тому це може свідчити про наявність, невідображеного у статистичній звітності, «тіньового» обсягу хліба і хлібобулочних виробів, що випікається в

приватних пекарнях, в приватних господарствах, пекарнях при магазинах тощо.

Страждають при цьому потужні промислові підприємства, які через посилений адміністративний тиск знаходяться в скрутному фінансовому положенні. Якщо, за даними Міністерства економіки, в 2010 році збитки у хлібопекарській діяльності становили 99,1 млн.грн., то в 2011 році, за попередніми даними, збитки будуть на рівні 309 млн.грн. Пов'язане це з тим, що більше 60% продукції цих підприємств – сорти хліба масового вжитку, які підлягають регулюванню цін шляхом встановлення граничних рівнів рентабельності їх виробництва відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25.12.1996 р. № 1548.

В таких умовах підприємства хлібопекарської галузі повинні забезпечити безперебійне виробництво якісної продукції, необхідною умовою виробництва якої є наявність якісної сировини в необхідній кількості, зокрема борошна, що займає приблизно 40-46 % в структурі собівартості хліба. Аналіз динаміки виробництва борошна в Україні показав, що за період 2000-2010 рр. воно скоротилось з 3076 тис.т до 2632 тис.т., тобто на 14,4%. Натомість виробництво пшениці характеризується поступовим зростанням, що пов'язано як зі збільшенням посівних площ пшениці, так і зі збільшенням урожайності пшениці з 1 га. Однак в 2010 році відбулось зменшення як посівних площ, так і урожайності з 1 га, що в результаті призвело до зменшення обсягів виробництва пшениці на 19% в порівнянні з 2009 роком. Крім того, питома вага продовольчої пшениці в 2010 році склала лише 45% всього урожаю, оскільки сільськогосподарські товаровиробники не зацікавлені у її вирощуванні, що виступає ще однією проблемою для хлібопекарських підприємств – відсутність в достатній кількості якісного борошна з якісного зерна.

Впродовж 2010-2011 маркетингового року через зростання цін на зерно як на світових так і на внутрішньому ринках відбувалося зростання цін на борошно (31-39%). Разом з тим ціни на хліб і хлібобулочні вироби

залишались майже незмінними. Цей факт свідчить про те, що підприємства хлібопекарської галузі знаходяться в несприятливих умовах для їх подальшої ефективної роботи.

Таким чином, проблемою розвитку хлібопекарських підприємств є: по-перше, адміністративне регулювання цін на продукцію, що не дає змогу здійснювати ефективну господарську діяльність та створює умови для розвитку тіньового ринку хлібопекарської продукції; по-друге, відсутність в достатній кількості продовольчого зерна призводить до нехватки і здорожчання борошна необхідної якості для виробництва хлібопекарської продукції.